

Sygn. akt III AUa 1297/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Beata Wachowicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 listopada 2022 r. w W.

sprawy (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

z udziałem V. K.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 19 czerwca 2019 r. sygn. akt VII U 114/19

I. prostuje oczywistą omyłkę pisarską w zakresie oznaczenia sygnatury zaskarżonego wyroku w ten sposób, że skreśla sygnaturę „VII U 1345/18”, w miejsce której wpisuje „VII U 114/19”;

II. oddala apelację.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 1297/19

UZASADNIENIE

Decyzją z 18 września 2018 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. odmówił wydania zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego na formularzu A1 dla V. K. na okres od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że zgodnie z art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr: 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. urz. UE nr L 166/1 z 30.04.2004 r. ze zm.), rozporządzenie stosuje się do obywateli Państwa Członkowskiego, bezpaństwowców i uchodźców mieszkających w Państwie Członkowskim, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku Państw Członkowskich oraz do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dodał, że przepisy w zakresie koordynacji zabezpieczenia społecznego, tj. rozporządzenie nr: 883/2004 oraz rozporządzenie nr: 987/2009, mają zastosowanie do obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej przemieszczających się w celu wykonywania pracy na terytorium Unii Europejskiej. Stosownie zaś do art. 1 rozporządzenia 1231/2010, rozporządzenie nr: 883/2004 oraz rozporządzenie

nr: 987/2009 mają zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem, że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego. Jak wskazał organ rentowy, płatnik składek (...) Sp. z o. o. złożył wniosek o wydanie zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego na formularzu A1 dla V. K., obywatela Ukrainy, w celu wykonywania pracy w charakterze kierowcy transportu międzynarodowego, na terytorium krajów członkowskich Unii Europejskiej w okresie od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r. Do wniosku o wydanie zaświadczenia o ustawodawstwie właściwym płatnik dołączył oświadczenie o miejscu zamieszkania V. K., dokument US-54 oraz kopię wizy. Organ rentowy wskazał, że aby obywatel państwa trzeciego mógł otrzymać zaświadczenie A1 musi legalnie zamieszkiwać w państwie członkowskim i przemieszczać się pomiędzy państwami członkowskimi w związku z wykonywaniem pracy najemnej. Do stwierdzenia, czy obywatel państwa trzeciego legalnie zamieszkuje w Polsce niezbędny jest dokument, który uprawnia do pobytu w Polsce oraz dokument potwierdzający obowiązek podatkowy w Polsce (dokument potwierdzający rezydencję podatkową) wydany przez organ podatkowy. Płatnik do wniosku nie dołączył kompletu wymaganych dokumentów, gdyż nie załączył certyfikatu rezydencji podatkowej CFR-1 poświadczonego przez organ podatkowy (nie został przedstawiony dokument potwierdzający rezydencję podatkową w Polsce). Na tej podstawie organ rentowy uznał, że przedstawione do wniosku dokumenty nie mogą stanowić podstawy do wydania formularza A1. W związku z powyższym brak jest podstaw do zastosowania wobec V. K. ustawodawstwa właściwego na podstawie rozporządzenia nr: 883/2004 oraz rozporządzenia nr: 987/2009, a w konsekwencji brak jest podstaw do wydania zaświadczenia A1.

(...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. złożyła odwołanie od ww. decyzji, zaskarżając ją w całości i wnosząc o ustalenie przesłanek do wydania zaświadczenia o polskim ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do obywatela Ukrainy – V. K. na okres od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r. Spółka wskazała, że zgodnie z art. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr: 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r., rozporządzenie (WE) nr: 883/200 i rozporządzenie (WE) nr: 987/2009 mają zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego. Odwołująca się wskazała, że kwestią poddawaną w wątpliwość przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest to, czy osoba, której miałyby dotyczyć zaświadczenie A1, legalnie zamieszkuje na terytorium Polski. Rozporządzenie nr:1231/2010 nie wskazuje kryteriów dla oceny spełnienia tej przesłanki. Oceny tej nie można dokonać także na podstawie art. 11 rozporządzenia nr:987/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady, który służy określeniu „ośrodka interesów życiowych” - przesłanki służące ustaleniu ośrodka życiowego pracownika unormowane w tym przepisie powinny być brane pod uwagę jedynie między organami państw członkowskich i jedynie w przypadku zaistnienia między nimi sporu w tym temacie. Z kolei art. 1 ust. 3 lit. j) rozporządzenia nr: 883/2006 WE nie posługuje się pojęciem: „miejsce zamieszkania”, a normuje pojęcie „zamieszkanie” jako miejsce, gdzie osoba „zwykle przebywa”. Jak podała odwołująca się oryginalna treść tego przepisu definiuje to pojęcie w wersji językowej niemieckiej („gewöhnlichen Aufenthalt”) i angielskiej: („habitual residence”) jako zwykły pobyt. W ocenie odwołującej się tym należało by się kierować przy ustalaniu, czy spełniona jest przesłanka „zamieszkania”, przy potwierdzeniu której można by badać, czy zamieszkanie jest legalne. Tymczasem, zdaniem skarżącej, organ rentowy utrzymuje, że do stwierdzenia, czy obywatel państwa trzeciego legalnie zamieszkuje w Polsce niezbędny jest m.in. dokument potwierdzający obowiązek podatkowy w Polsce (dokument potwierdzający rezydencję podatkową) wydany przez organ podatkowy. A taki dokument (tzw. certyfikat rezydencji) zgodnie z definicją zawartą w art. 5a pkt. 21 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oznacza zaświadczenie o miejscu zamieszkania podatnika dla celów podatkowych wydane przez właściwy organ administracji podatkowej państwa zamieszkania podatnika. Certyfikat rezydencji ma służyć określeniu miejsca opodatkowania poszczególnych dochodów i majątku, podlegania/niepodlegania nieograniczonemu lub ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu, może być wydany po potwierdzeniu spełnienia okresu przebywania na terytorium RP przez co najmniej 183 dni w roku podatkowym i posiadania na terytorium RP ośrodka interesów życiowych, nie jest przewidziany do wydania automatycznie, jako obowiązkowy w przypadku każdego podatnika (obywatela polskiego lub cudzoziemca). Tym samym tzw. certyfikat

rezydencji nie tylko nie został z definicji przewidziany jako dokument potwierdzający legalne zamieszkiwanie (legalne zwykle przebywanie) na terytorium RP, ale wystawiany jest na podstawie innych, dalej idących kryteriów prawnych, nieprzewidzianych w takim zakresie do zastosowania przy ocenie legalnego zamieszkania na potrzeby wydania zaświadczenia A1. Odwołująca dodała, że posiadanie certyfikatu rezydencji może być pomocniczo uwzględniane przy wystawianiu zaświadczenia A1, jednak brak jest po stronie ZUS uprawnienia do bezwzględnego żądania wykazania legalnego zamieszkania przez pozyskanie takiego dokumentu, gdy jego posiadanie nie jest obligatoryjne i jest uzyskiwane na podstawie oceny spełnienia kryteriów nie pokrywających się w pełni z kryteriami możliwymi do zastosowania przy wystawianiu zaświadczeń A1. Nieprzedłożenie certyfikatu rezydencji nie może natomiast stanowić podstawy do odmowy wydania takiego zaświadczenia w postępowaniu toczącym się w ZUS. Zdaniem odwołującej się występowanie o wydanie certyfikatów rezydencji w każdym przypadku zatrudniania przez przedsiębiorców cudzoziemców wykonujących pracę w różnych państwach członkowskich generuje dodatkowe koszty działalności związane z obowiązkiem ponoszenia związanych z tym opłat i stanowi nadmierną uciążliwość. Ponadto odwołująca zarzuciła organowi rentowemu, że co prawda informował płatnika składek o niezbędnych dokumentach, jakie zobowiązany jest dołączyć do wniosku o wydanie zaświadczenia A1 (w tym tzw. certyfikacie rezydencji), to Zakład nie wzywał płatnika składek w postępowaniu w sprawie wydania zaświadczenia A1 dla ubezpieczonego na przedmiotowy okres do przedłożenia dokumentu potwierdzającego rezydencję podatkową w Polsce przed wydaniem decyzji odmownej będącej przedmiotem niniejszego odwołania, choć postępowanie w sprawie o wydanie zaświadczenia na formularzu A1 ma charakter postępowania administracyjnego w sprawie indywidualnej i wymaga indywidualnych ustaleń w każdym przypadku. Jednocześnie skarżąca zarzuciła, że postępowanie w sprawie o wydanie zaświadczenia z założenia ma mieć charakter postępowania szybkiego i uproszczonego. Tymczasem Zakład Ubezpieczeń Społecznych domaga się szczegółowych informacji w każdym z założenia przypadku prowadząc postępowanie przez wiele miesięcy, co prowadzi do pozbawiania pracowników ubezpieczenia EKUZ, pomimo oskładkowania ich wynagrodzenia w Polsce. Odwołująca wskazała, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie uzasadnił prawnie żądania przedłożenia certyfikatu rezydencji, nadmieniając jedynie ogólnie o odpowiednich warunkach określonych w regulacjach unijnych, w szczególności w przepisach rozporządzenia nr: 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr: 987/2009. Zdaniem odwołującej za podstawę żądania danych związanych z tym aspektem nie może stanowić Poradnik „Jak otrzymać zaświadczenie A1” opublikowany na urzędowej stronie ZUS, ani też formularze na stronie ZUS, opracowane na potrzeby A1 przy braku delegacji ustawowej uprawniającej co określenia zakresu ich dozwolonej treści. Zarówno ten poradnik, jak i formularze wyrażają oczekiwania co podaniu danych i dokumentów ponad dozwolone prawnie, co pozostaje także w sprzeczności z wymaganiami z obszaru RODO. Zgodnie z art. 220 § 2 k.p.a. organ administracji publicznej żądający od strony lub innego uczestnika postępowania zaświadczenia albo oświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego jest obowiązany wskazać przepis prawa wymagający urzędowego potwierdzenia tych faktów lub stanu prawnego w drodze zaświadczenia albo oświadczenia. Organ rentowy tego w istocie nie uczynił. Jak wskazano w odwołaniu ubezpieczony V. K. ma zezwolenie na pracę w Polsce na czas do 15 maja 2021 r. Jest też w Polsce zameldowany. Posiada rachunki bankowe w Polsce. W Polsce płaci podatki. W ewidencjach ZUS organ rentowy ma możliwość potwierdzenia m.in. z urzędu, zgodnie z art. 220 § 1 k.p.a., co najmniej że składki ZUS od wynagrodzenia pracownika wpłacane są w Polsce, jak również, że figuruje on w rejestrze PESEL oraz posiada Certyfikat Rezydencji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy wskazał, powołując się na pismo Prezesa Zakładu z 30 kwietnia 2018 r., UP 2018-00126769, że od 2 maja 2018 r. zmieniły się zasady dotyczące wymaganych dokumentów poświadczających legalność zamieszkania obywateli państw trzecich na terenie Polski. Obecnie aby obywatel państwa trzeciego mógł otrzymać zaświadczenie A1, musi legalnie zamieszkiwać w państwie członkowskim i przemieszczać się pomiędzy państwami członkowskimi w związku z wykonywaniem pracy najemnej. Do stwierdzenia, czy obywatel państwa trzeciego legalnie zamieszkuje w Polsce niezbędny jest dokument, który uprawnia do pobytu w Polsce oraz dokument potwierdzający obowiązek podatkowy w Polsce (dokument potwierdzający rezydencję podatkową) wydany przez organ podatkowy. Organ rentowy wskazał, że płatnik nie dołączył dokumentu potwierdzającego rezydencję podatkową w Polsce. Z tego względu brak jest podstaw do wydania płatnikowi formularza A1. Na tej podstawie organ rentowy stwierdził, że zaskarżona decyzja jest prawnie oraz faktycznie uzasadniona.

W pismach procesowych z 1 marca 2019 r. i z 19 czerwca 2019 r. płatnik składek (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. zmodyfikował wniosek zawarty w pkt 3 odwołania w ten sposób, że wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji przez zobowiązanie organu rentowego do wydania zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej w formularzu A1 dla V. K. na okres od dnia 2 lipca 2018 r. do dnia 17 czerwca 2019 r. Do powyższego pisma załączył wydruk wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 24 stycznia 2019 r. w sprawie C-477/17 wskazując, że nie sposób zgodzić się z organem rentowym, aby certyfikat rezydencji podatkowej CFR-1 stanowił dokument niezbędny do wydania dla ubezpieczonego zaświadczenia A1. Wskazał, że zgodnie z art. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr: 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr: 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr: 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo (DZ.U.2010 L 344, s.1 zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1231/2010”), rozporządzenie (WE) nr: 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr: 987/2009 mają zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostających przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego. W treści powyższego orzeczenia Trybunał dokonał wykładni pojęcia „zamieszkania” użytego w art. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr: 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr: 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr: 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo. Skarżący podkreślił, że kwestię legalności zamieszkania cudzoziemca na terytorium Polski regulują w sposób wyczerpujący przepisy ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach oraz posiłkowo przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, a także przepisy wykonawcze do tych ustaw. Z żadnego z w/w aktów prawnych nie wynika, aby dla stwierdzenia legalności zamieszkiwania cudzoziemca na terytorium Polski niezbędne było posiadanie przez niego dokumentu CFR-1. Powołując się na wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 12 czerwca 2018 r. (sygn. akt IX U 798/18), pełnomocnik odwołującej się wskazał, że obywatel państwa trzeciego legalnie zamieszkuje w Polsce, jeżeli posiada jeden z dokumentów potwierdzających legalny pobyt, tj. ważną kartę pobytu oraz wizę wydaną w celu wykonywania działalności zarobkowej oraz jednocześnie spełniony jest warunek przebywania w Polsce z zamiarem stałego pobytu lub gdy spełnione są warunki pozwalające ustalić miejsce zamieszkania zawarte w art. 11 rozporządzenia (WE) nr: 987/2009. Oznacza to, że obywatele państw trzecich, którzy zostali przyjęci w celu wykonywania pracy, nawet tymczasowo, w danym państwie członkowskim, zgodnie z zasadą równego traktowania w zakresie działań zabezpieczenia społecznego, mogą podlegać przepisom unijnym nie posiadając certyfikatu rezydencji kraju członkowskiego i tym samym uzyskać zaświadczenie A1, o ile przebywają i pracują legalnie na terytorium państw członkowskich UE. Ubezpieczony pozostaje zatrudniony w Polsce na podstawie umowy o pracę na czas określony od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r. Posiada świadectwo kierowcy wydane przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego. Ubezpieczony zamieszkuje w S. w województwie lubelskim, posługuje się językiem polskim, posiada rachunek bankowy w polskim banku, na który wpłacane jest mu wynagrodzenie i inne świadczenia, opłaca podatek dochodowy i odprowadza składki na ubezpieczenia społeczne w Polsce. Posiada także wizę pracowniczą, uprawniającą go do legalnego zamieszkiwania w Polsce, która pozostawała ważna do 17 czerwca 2019 r. oraz zezwolenie na pracę ważne do 15 maja 2012 r. Z powyższego można zatem wyprowadzić wniosek, że ubezpieczony przebywa w Polsce i ma zamiar koncentrowania swojego życia w tym kraju. Jednocześnie na podstawie dokumentów dotychczas złożonych w toku postępowania, możliwe jest dokonanie oceny, że ubezpieczony legalnie zamieszkuje na terytorium Polski, co uprawnia z kolei zastosowanie wobec niego przepisów rozporządzenia (WE) nr: 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr: 987/2009.

Wyrokiem z 19 czerwca 2019 r., sygn. akt VII U 1345/18, Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję, w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. do wydania odwołującej się spółce zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej na formularzu A1 dla V. K. na okres od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r.

oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. na rzecz (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym 27 listopada 2002 r. Przedmiotem działalności Spółki jest transport drogowy towarów. Zainteresowany V. K. wykonuje w odwołującej się Spółce pracę kierowcy w transporcie międzynarodowym na terenie Unii Europejskiej na podstawie umowy o pracę zawartej na terytorium Polski. Zainteresowany został objęty obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym z tytułu umowy o pracę w Polsce. Pracodawca odprowadzał składki do ZUS i zaliczki na podatek dochodowy od przychodów uzyskiwanych w Polsce. Wynagrodzenie za pracę było wypłacane na konto bankowe zainteresowanego w Polsce.

W dniu 2 lipca 2018 r. pomiędzy (...) Sp. z o.o. a V. K. została zawarta umowa o pracę na czas określony od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r. na stanowisku kierowcy na trasach międzynarodowych. V. K. jest obywatelem Ukrainy. Posiada wizę pracowniczą, uprawniającą go do legalnego zamieszkiwania w Polsce, która pozostawała ważna do 17 czerwca 2019 r. oraz zezwolenie typu A nr: (...) na pracę ważne do 15 maja 2021 r. Legitymuje się świadectwem kierowcy nr (...) wydanym przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego do celów zarobkowego przewozu drogowego rzeczy na podstawie licencji wspólnotowej ważne od 23 lipca 2018 r. do 17 lipca 2021 r. Ubezpieczony zamieszkuje w miejscowości S. w gminie C. w województwie L., gdzie był zameldowany na pobyt czasowy od 2 lipca 2018 r. do 22 września 2018 r., posługuje się językiem polskim w stopniu komunikatywnym, posiada rachunek bankowy w polskim banku, na który wypłacane jest mu wynagrodzenie i inne świadczenia w polskich złotych, posiada nadany numer PESEL, opłaca podatek dochodowy i odprowadza składki na ubezpieczenia społeczne w Polsce.

(...) Sp. z o.o. złożyła w stosunku do V. K. wniosek o wydanie zaświadczenia o polskim ustawodawstwie na formularzu A1 na okres od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W., po przeprowadzeniu postępowania weryfikacyjnego wydał 9 sierpnia 2018 r., decyzję nr: (...), odmawiającą wnioskodawcy wydania zaświadczenia na formularzu A1 dla ubezpieczonego V. K., od której odwołanie złożył (...) Sp. z o.o. inicjując niniejsze postępowanie.

Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy w ramach rozważań prawnych wskazał, że spór w sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy ubezpieczony V. K., jako pracownik (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W., może podlegać polskiemu ustawodawstwu w zakresie zabezpieczenia społecznego, a w konsekwencji, czy organ rentowy powinien wydać zaświadczenie A1, o którym mowa w złożonym przez odwołującą się Spółkę wniosku.

Sąd Okręgowy przypomniał, że podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym obywateli Ukrainy reguluje umowa międzynarodowa, jaką Rzeczpospolita Polska zawarła z Ukrainą (umowa z 18 maja 2012 r. o zabezpieczeniu społecznym; Dz. U. z 2013 r. poz. 1373), która weszła w życie 1 stycznia 2014 r.

Zgodnie z art. 3 umowy, ma ona zastosowanie do osób, które podlegały lub podlegają ustawodawstwu jednej lub obu umawiających się stron, przy czym ogólna zasada z art. 6 wskazuje, że osoba, do której stosuje się tę umowę, podlega ustawodawstwu tej umawiającej się strony, na której terytorium wykonuje pracę, zaś zgodnie z art. 7 ust. 3, podróżujący personel przedsiębiorstwa transportowego, działającego na terytoriach obu umawiających się stron, podlega ustawodawstwu tej umawiającej się strony, na której terytorium przedsiębiorstwo jest zarejestrowane. Tym samym, w ocenie Sądu pierwszej instancji, pracownicy odwołującej się mający obywatelstwo ukraińskie podlegają ustawodawstwu polskiemu w zakresie obowiązkowych ubezpieczeń społecznych (na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm. – dalej: „ustawa systemowa”), tym bardziej, że wykonując pracę na terytorium Polski równocześnie wykonują pracę na terytorium innych krajów członkowskich Unii Europejskiej, a nie Ukrainy.

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym określa ustawa systemowa, która w art. 2a ust. 1 stoi na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny oraz stan rodzinny. Zatem nie ulega wątpliwości, że regulacjom ustawy podlegają co do zasady także obywatele

państw obcych, którzy na terenie Polski podejmują działalność stanowiącą podstawę objęcia ich obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym. Jak stanowi przepis art. 5 ust. 2 tej ustawy, nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej. Przed 1 maja 2004 r. przez „pobyt o charakterze stałym” cudzoziemca rozumiano zezwolenie na zamieszkanie lub osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub posiadanie statusu uchodźcy albo zgodę na pobyt tolerowany, bądź zezwolenie na pracę. Stały pobyt to pobyt niezmienny w danym okresie, czyli w okresie realizacji podstawy ubezpieczenia, przy czym nie ma większego znaczenia jaką administracyjną gwarancję prowadzenia działalności lub zapewnienie pobytu miał w Polsce obywatel państwa obcego. Liczy się zatem to, czy obywatel obcego państwa przebywając na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje stałą pracę w charakterze pracownika.

Sąd Okręgowy podniósł dalej, że zasady ustalania właściwego ustawodawstwa regulują również przepisy unijne, tj.:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 166 z 30 kwietnia 2004 r., str. 1 ze zm.),

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 284 z 30 października 2009 r. ze zm.),

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo (Dz. Urz. UE Nr L 344 z 29 grudnia 2010 r.).

Zgodnie z art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010, przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia nr 987/2009 mają zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem, że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej, niż jednego państwa członkowskiego. Z brzmienia powołanego przepisu wynika, że instytucja państwa członkowskiego dokonuje oceny przesłanki warunkującej rozszerzenie rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo. Przesłanką warunkującą takie działanie jest „legalne zamieszkiwanie” obywatela państwa członkowskiego na terytorium państwa członkowskiego. Wskazać należy, że pojęcie „legalnego zamieszkania” na terytorium państwa członkowskiego nie zostało zdefiniowane na gruncie prawa europejskiego. Użycie zwrotu „legalne zamieszkiwanie” - bez dodatkowych warunków i bliższego sprecyzowania - w odniesieniu do terytorium państwa członkowskiego oznaczać musi poddanie kontroli legalności zamieszkiwania przepisom krajowym tego państwa. Przy czym nie może być to dowolna interpretacja, jak to uczynił ZUS uzależniając potwierdzenie legalnego zamieszkania od wydania dokumentu potwierdzającego obowiązek podatkowy w Polsce (rezydencję podatkową) wydany przez organ podatkowy.

Przedstawione żądanie organu rentowego jest nieuprawnione i nie znajduje oparcia w przepisach prawa europejskiego i polskiego. W szczególności źródłem prawa nie może być pismo Prezesa Zakładu z 30 kwietnia 2018 r. UP 2018-00126769, z którego wynika, że od 2 maja 2018 r. zmieniły się zasady dotyczące wymaganych dokumentów poświadczających legalność zamieszkania obywateli państw trzecich na terenie Polski i obok jednego z tytułów pobytowych: tj. zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego RP, zezwolenie na pobyt stały, zezwolenie na pobyt czasowy oraz pracę, wiza Schengen lub wiza krajowa, uznanie rezydencji podatkowej obywatela państwa trzeciego w RP za bezwzględnie obowiązujące kryterium do uznania pobytu cudzoziemca na terytorium RP za legalny. Sąd Okręgowy wskazał, że jak wynika z ogólnodostępnej korespondencji prowadzonej pomiędzy Posłem K. O. i Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej M. Z., mieli oni świadomość tego, że

wprowadzone rozwiązania miały charakter tymczasowy jedynie do czasu zapadnięcia orzeczenia w sprawie C-477/17 Balandin, wprowadzającego w tym zakresie rozwiązania wiążące dla całej UE.

Certyfikat rezydencji zgodnie z definicją zawartą w art. 5a pkt 21 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1509 ze zm.) oznacza zaświadczenie o miejscu zamieszkania podatnika dla celów podatkowych wydane przez właściwy organ administracji podatkowej państwa zamieszkania podatnika. Zaś w rozumieniu art. 3 ust 1a ww. ustawy, za osobę mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się osobę fizyczną, która: 1) posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub 2) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym. Tym samym żądanie przez organ rentowy przedstawienia certyfikatu rezydencji podatkowej jest sprzeczne z celem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 ujętym w jego preambule. Oznacza ona lepszą integrację obywateli państw trzecich, którzy legalnie zamieszkują na terytorium państw członkowskich przez przyznanie im jednolitych praw odpowiadających, z których korzystają obywatele Unii. Zgodnie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2011/98/UE z 13 grudnia 2011 r. w sprawie procedury jednego wniosku o jedno zezwolenie dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę na terytorium państwa członkowskiego oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim (Dz. U. UE. L. z 2011 r., Nr 343, poz. 1), obywatele państw trzecich, którzy zostali przyjęci w państwie członkowskim w celu wykonywania pracy zgodnie z prawem Unii lub prawem krajowym mają prawo do równego traktowania z obywatelami państwa członkowskiego, na którego terytorium przebywają, w zakresie działań zabezpieczenia społecznego określonych w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004. Ograniczenia zastosowania zasady równego traktowania, które mogą wprowadzić państwa członkowskie w stosunku do legalnie zatrudnionych na ich terenie obywateli państw trzecich nie dotyczą zasad delegowania do pracy w innym państwie członkowskim, czy określania mającego zastosowanie ustawodawstwa, wprowadzonych rozporządzeniem (WE) nr 883/2004. Jakikolwiek ograniczenia równego traktowania w zakresie zabezpieczenia społecznego na mocy cytowanej dyrektywy nie powinny naruszać praw przyznanych na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo.

Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę na utrwaloną w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zasadę (tzw. reguła VanderElsta) – prawo przedsiębiorcy delegowania legalnie zatrudnionych cudzoziemców spoza Unii na czas określony do innego państwa członkowskiego w celu wykonywania tam usługi, bez konieczności spełnienia w tym państwie wymagań w rodzaju uzyskania pozwolenia na pracę. Trybunał wskazał, że pewne dodatkowe wymagania w odniesieniu do pracowników delegowanych pochodzących z państw trzecich stawiane przez niektóre z państw członkowskich są nieproporcjonalne (wyrok ETS z 9 sierpnia 1994 r. w sprawie C-43-93, z 19 stycznia 2006 r. w sprawie C-244/04, z 21 października 2004 r. w sprawie C-445-03). W ocenie Sądu Okręgowego żądanie przedstawienia certyfikatu rezydencji podatkowej w stosunku do pracowników pochodzenia ukraińskiego i białoruskiego jest również nieproporcjonalne i może narazić Polskę na odpowiedzialność z tytułu naruszenia prawa wspólnotowego, w szczególności w kontekście wymagań stawianych przez pozostałe państwa członkowskie co do konieczności legitymowania się przez kierowców podczas kontroli formularzem A1.

I tak od 1 kwietnia 2017 r. obowiązuje art. L. 114-15-1 francuskiego Kodeksu zabezpieczenia społecznego. Zgodnie z tym przepisem osoby zatrudnione lub pracujące na własny rachunek, które wykonują pracę we Francji i podlegają ustawodawstwu innego państwa członkowskiego lub, w przypadku ich braku, ich pracodawca lub przedstawiciel pracodawcy we Francji, muszą dostarczyć inspektorom kontroli formularz dotyczący właściwego ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego. Niedostarczenie tego dokumentu przez pracownika, pracodawcę lub przedstawiciela pracodawcy we Francji w trakcie kontroli, będzie skutkowało nałożeniem kary finansowej, a nawet zawieszeniem możliwości świadczenia usług w państwie przyjmującym. Tym bardziej, że jak wskazano powyżej wydanie certyfikatu rezydencji uzależnione jest między innymi od przebywania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym. W wyroku Trybunału z 19 stycznia 2006 r. w sprawie C-244/04

Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Republice Federalnej Niemiec wskazała, że państwo członkowskie, które nie ogranicza się do uzależnienia delegowania pracowników będących obywatelami państw trzecich w celu świadczenia usług na jego terytorium od zwykłego oświadczenia przedsiębiorstwa mającego siedzibę w innym państwie członkowskim zamierzającego dokonać delegowania tych pracowników oraz które wymaga, by pracownicy ci byli zatrudnieni przez to przedsiębiorstwo od co najmniej roku, uchybia zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 49 WE.

Choć definicja „legalnego zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego” nie została zdefiniowana na gruncie prawa europejskiego, to pojęcie „legalnego zatrudnienia” zostało zinterpretowane przez TSUE w wyroku z 24 stycznia 2019 r. w sprawie Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank przeciwko D. Balandinowi, I. Lukachence, Holiday on Services BV (C-477/17). W zadanym przez Sąd odsyłający pytaniu prejudycjalnym zwrócono uwagę na to, że zastosowanie art. 1 rozporządzenia nr:1231/2010 stwarza problem z uwagi na istniejące między różnymi jego wersjami językowymi rozbieżności, ponieważ pojęcie „legalne zamieszkanie” wydaje się odpowiadać zarówno obecności, która nie jest długoterminowa, jak i pobyтови przejawiającemu pewien stopień stałości. Sąd ten wskazywał, że ani długość obecności, ani fakt, że obywatele ci zachowują zwykły ośrodek swych interesów życiowych w państwie trzecim, nie są jako takie rozstrzygające przy określaniu, czy obywatele ci „legalnie zamieszkują na terytorium danego państwa członkowskiego” w rozumieniu art. 1 rozporządzenia nr:1231/2010.

Trybunał podkreślił, że zarówno z potrzeb jednolitego stosowania prawa Unii, jak i z zasady równości wynika, że treści przepisu prawa Unii, takiemu jak art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010, który nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich dla określenia swego znaczenia i zakresu, należy nadać zwykle w całej Unii Europejskiej autonomiczną i jednolitą wykładnię. W sentencji orzeczenia wskazano, że artykuł 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, należy interpretować w ten sposób, że obywatele państw trzecich, tacy jak ci, których dotyczy sprawa w postępowaniu, przebywający i wykonujący tymczasowo pracę w różnych państwach członkowskich na rzecz pracodawcy mającego siedzibę w danym państwie członkowskim, mogą powoływać się na przewidziane w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącym wykonywania rozporządzenia nr 883/2004, zasady koordynacji w celu określenia ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego, któremu podlegają, ze względu na to, że przebywają i pracują legalnie na terytorium państw członkowskich.

Tak więc, w ocenie Sądu Okręgowego, w świetle wyżej wymienionego orzeczenia o legalności zamieszkania przesądzają dwie przesłanki: legalnego przebywania oraz legalnej pracy.

Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, że Trybunał Sprawiedliwości dokonał wykładni prawa UE, aby zapewnić jego stosowanie w taki sam sposób we wszystkich państwach UE. Pytanie prejudycjalne kierowane jest w sytuacji, gdy pojawiają się wątpliwości dotyczące wykładni prawa wspólnotowego lub ważności aktów instytucji wspólnotowych, nie zaś prawa krajowego. Orzeczenia w trybie prejudycjalnym wiążą zarówno sąd odsyłający, jak i wszystkie sądy w państwach UE, albowiem Sąd wspólnotowy wydaje orzeczenie prejudycjalne zawierające wykładnię przepisu prawa wspólnotowego, a jego celem jest eliminacja niezgodności pomiędzy prawem poszczególnych krajów a prawem wspólnotowym, któremu Trybunał Sprawiedliwości nadaje autonomiczną i jednolitą wykładnię w całej Unii Europejskiej.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Okręgowy stwierdził, że jest bezsporne, że ubezpieczony obywatel Ukrainy wykonuje stałą pracę kierowcy w międzynarodowym transporcie drogowym na podstawie umowy o pracę zawartej z polskim przedsiębiorcą, mającym siedzibę w Polsce i w związku z tym podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w Polsce. Bezsporne jest również i to, że został zatrudniony legalnie, albowiem przebywał na terytorium Polski na podstawie ważnej wizy, bądź karty pobytu wydanej w celu wykonywania pracy i uzyskanego zezwolenia na pracę, którą wykonywał. Co istotne także, w całym okresie zatrudnienia w (...) Sp. z

o.o. z siedzibą w W. od 2 lipca 2018 r. do 17 czerwca 2019 r. zarówno jego pobyt, jak i praca były legalne. Zainteresowany posiada wizę pracowniczą, uprawniającą go do legalnego zamieszkiwania w Polsce, która była ważna do 17 czerwca 2019 r. oraz zezwolenie typu A nr: (...) na pracę ważne do 15 maja 2021 r. Legitymuje się też świadectwem kierowcy nr (...) wydanym przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego do celów zarobkowego przewozu drogowego rzeczy na podstawie licencji wspólnotowej ważnym od 23 lipca 2018 r. do 17 lipca 2021 r. W całym okresie zatrudnienia w odwołującej się Spółce, V. K. posiadał zatem dokumenty potwierdzające jego legalny pobyt na terytorium Polski, jak również dokumenty potwierdzające legalność zatrudnienia.

W związku z powyższym zaskarżona decyzja podlegała zmianie w sposób określony w sentencji zaskarżonego wyroku.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył organ rentowy, zaskarżając go w całości. Organ zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo przez jego niewłaściwą interpretację i przyjęcie, że przesłanka legalnego zamieszkania wynika wprost z faktu, że obywatel państwa trzeciego uzyskał jedynie prawo pobytu i pracuje na terytorium jednego z państw Unii Europejskiej. Sąd błędnie przyjął, że przebywanie przez obywatela państwa spoza UE na terytorium Polski nie musi charakteryzować się długotrwałością, a tym samym organ rentowy niezasadnie żąda w celu wydania zaświadczeń A1, przedstawienia dokumentu potwierdzającego obowiązek podatkowy w Polsce (dokument potwierdzający rezydencje podatkową) wydany przez organ podatkowy. Jednakże jedynie długookresowy legalny pobyt obywatela państwa trzeciego na terytorium Polski może świadczyć o jego legalnym zamieszkanu, albowiem w przeciwnym razie mamy do czynienia tylko z legalnym wjazdem i krótkim pobytem poprzedzającym wyjazd do innego państwa UE (dochodzi wówczas do traktowania Polski jako tzw. państwa tranzytowego);

- art. 5 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego błędną interpretację i przyjęcie, że pobyt obywatela państwa obcego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ma charakter stały wówczas gdy obywatel państwa obcego wykonuje na terytorium RP stałą pracę w charakterze pracownika, w sytuacji gdy o charakterze stałym powinien decydować stały pobyt w sensie długotrwałości i stałości pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej;

- art. 7 ust. 3 umowy międzynarodowej z 18 maja 2012 r. między Rzeczpospolitą Polską i Ukrainą o zabezpieczeniu społecznym przez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy z ustalonego stanu faktycznego wynika, że odwołująca się Spółka (...) Sp. z o.o. nie prowadzi działalności na terytoriach obu umawiających się stron, a zatrudnia jedynie obywateli Ukrainy.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od odwołującej się Spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa prawnego za instancją odwoławczą według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlegała oddaleniu, jako bezzasadna.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny oraz w sposób właściwy rozważył materiał dowodowy wyprowadzając z niego poprawne wnioski. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je za własne. Ustalenia te nie były kwestionowane przez apelującego, wobec czego należy je uznać za niesporne, choć sformułowane przez Sąd wnioski wynikające z zebranych dowodów nie były między stronami tożsame.

Należy przy tym podkreślić, że w rozpoznawanej sprawie bezspornym było, że ubezpieczony, będący obywatelem Ukrainy, został zatrudniony przez polskiego pracodawcę – płatnika składek (...) Sp. z o.o. jako kierowca transportu międzynarodowego. W okresie objętym żądaniem wydania zaświadczenia, zainteresowany był zatrudniony legalnie

(posiadał zezwolenie na pracę i ważną wizę pracowniczą), a także ważne świadectwo kierowcy wydane przez Generalną Inspekcję Transportu Drogowego. Zamieszkiwał na terenie Polski, gdzie odprowadzał także podatek dochodowy w związku z zatrudnieniem u płatnika składek.

Przechodząc do oceny podniesionych zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego rozpocząć ją należy od przywołania źródeł prawa mających zastosowanie w przedmiotowej sprawie.

Za Sądem pierwszej instancji powtórzyć należy, że poza ustawą systemową zasady ustalania właściwego ustawodawstwa regulują przepisy unijne, tj. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 166 z 30 kwietnia 2004 r., str. 1 ze zm.), rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 284 z 30 października 2009 r. ze zm.) i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo (Dz. Urz. UE Nr L 344 z 29 grudnia 2010 r.).

W sprawie zasadnicze znaczenie dla jej rozstrzygnięcia miała treść art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010. Stanowi on, że przepisy rozporządzenia nr 883/2004 i rozporządzenia nr 987/2009 mają zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem, że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego.

Punktem wyjścia do zastosowania w sprawie wskazanych rozporządzeń było więc rozważenie kwestii, czy zainteresowany legalnie zamieszkiwał na terenie Polski w okresie objętym wnioskiem o wydanie zaświadczenia A1.

Należy zauważyć, że art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010 nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich dla określenia swego znaczenia i zakresu. W związku z powyższym należało posiłkować się interpretacją przyjętą przez TSUE w wyroku z 24 stycznia 2019 r., wydanym w sprawie Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank przeciwko D. Balandinowi i innym (C-477/17, Legalis nr 1871131). Trybunał w przywołanym wyroku stwierdził, że art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010 należy interpretować w ten sposób, że obywatele państw trzecich, tacy jak ci, których dotyczy sprawa w postępowaniu głównym, przebywający i wykonujący tymczasowo pracę w różnych państwach członkowskich na rzecz pracodawcy mającego siedzibę w danym państwie członkowskim, mogą powoływać się na przewidziane w rozporządzeniach nr 883/2004 i nr 987/2009 zasady koordynacji w celu określenia ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego, któremu podlegają ze względu na to, że przebywają oni i pracują legalnie na terytorium państw członkowskich.

Zdaniem TSUE o „legalnym zamieszkiwaniu na terytorium danego państwa członkowskiego” w rozumieniu ww. rozporządzenia nie decyduje ani długość pobytu, ani nawet fakt, że obywatele ci zachowują zwykły ośrodek swych interesów życiowych w państwie trzecim. Taka wykładnia znajduje także potwierdzenie w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/98/UE z 13 grudnia 2011 r. w sprawie procedury jednego wniosku o jedno zezwolenie dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę na terytorium państwa członkowskiego oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim (Dz. Urz. UE z 23 grudnia 2011 r. nr L 343, s. 1; zwanej dalej: „dyrektywą 2011/98/UE”), która ustanawia, między innymi, wspólny zbiór praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim.

Dalej należy zwrócić uwagę, że art. 12 ust. 1 lit. e) w zw. z art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2011/98/UE stanowi, że obywatelom państw trzecich, którzy zostali przyjęci w danym państwie członkowskim w celu wykonywania pracy zgodnie z prawem UE lub prawem krajowym, zapewnia się traktowanie na równi z obywatelami państwa członkowskiego, na którego terytorium przebywają, w zakresie działań zabezpieczenia społecznego określonych w rozporządzeniu podstawowym. Co istotne, zarówno w motywach rozporządzenia nr 1231/2010, jak i dyrektywy

2011/98/UE, odwołano się do wezwania pochodzącego od instytucji unijnych do lepszej integracji obywateli państw trzecich, a także podkreślono, że Unia Europejska musi zapewnić sprawiedliwe traktowanie obywatelom państw trzecich, którzy legalnie przebywają na terytorium państw członkowskich oraz że bardziej energiczna polityka w zakresie integracji powinna stawiać sobie za cel zagwarantowanie im praw i obowiązków porównywalnych do praw i obowiązków obywateli Unii (motyw 2 ww. rozporządzenia i dyrektywy). Cele wydania obu aktów unijnych były więc takie same.

Nie bez znaczenia jest także okoliczność, że wykładnia przyjęta przez TSUE w wyroku z 24 stycznia 2019 r. może lepiej zagwarantować osiągnięcie tych celów. Oceniając, czy w przypadku zainteresowanego spełniona jest przesłanka „legalnego zamieszkiwania na terytorium Polski”, należy więc mieć na względzie cele, jakimi kierowano się przy wydawaniu rozporządzenia nr 1231/2010, a które zostały wyrażone w jego preambule.

Biorąc zatem pod uwagę wyrok TSUE z 24 stycznia 2019 r., wydany w trybie prejudycjalnym, należy stwierdzić, że obywatele państw trzecich, którzy zostali przyjęci w celu wykonywania pracy, nawet tymczasowo, w danym państwie członkowskim, zgodnie z zasadą równego traktowania w zakresie działań zabezpieczenia społecznego, podlegają przepisom unijnym bez konieczności posiadania certyfikatu rezydencji kraju członkowskiego, o ile przebywają i pracują legalnie na terytorium państw członkowskich UE.

W rozpoznawanej sprawie wymóg legalnego przebywania i pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej został spełniony w przypadku ubezpieczonego, czego nie kwestionował organ rentowy w toku postępowania, a o czym świadczą dowody przedłożone w sprawie.

W okolicznościach sprawy wykazane zostało, że ubezpieczony faktycznie świadczył pracę na stanowisku kierowcy w międzynarodowym transporcie drogowym na podstawie umowy o pracę zawartej z polskim przedsiębiorcą, mającym siedzibę w Polsce. Organ rentowy nie kwestionował, że podlegał on ubezpieczeniom z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę i przyjmował opłacane przez pracodawcę składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Ubezpieczony bezspornie został zatrudniony legalnie, bowiem przebywał na terytorium Polski na podstawie ważnej wizy, wydanej w celu wykonywania pracy i uzyskał zezwolenia na pracę, którą wykonywał.

Ustawa z 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35 ze m.) w art. 114, ustanawiającym warunki wydania zezwolenia, stanowi, że zezwolenia na pobyt czasowy i pracę udziela się, gdy celem pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest wykonywanie pracy oraz spełnione są łącznie następujące warunki, gdy cudzoziemiec a) posiada ubezpieczenie zdrowotne w rozumieniu przepisów ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, b) posiada źródło stabilnego i regularnego dochodu wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu, c) ma zapewnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania. Zainteresowany spełniał w spornym okresie wymienione kryteria, gdyż wykorzystywał otrzymane zezwolenie na pracę wykonując stałą pracę zarobkową dającą mu źródło utrzymania i mając w Polsce miejsce zamieszkania.

Trzeba też podnieść, że do wniosku o wydanie zaświadczenia o ustawodawstwie właściwym dla osoby, która wykonuje pracę najemną w dwóch lub kilku Państwach Członkowskich, odwołująca się Spółka dołączyła informacje o legalności zamieszkania zainteresowanego jako obywatela państwa trzeciego (druk US-54), oświadczenie o miejscu zamieszkania złożone na podstawie art. 75 § 2 k.p.a., kopię aktualnej wizy zainteresowanego.

Zwrócić też trzeba uwagę, że poświadczenie wydane na formularzu A1, to dokument wydawany przez instytucje ubezpieczeniową danego państwa na podstawie art. 19 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009. Zgodnie z tym unormowaniem, na wniosek zainteresowanego lub pracodawcy instytucja właściwa państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo ma zastosowanie zgodnie z przepisami tytułu II rozporządzenia podstawowego, poświadcza, że to ustawodawstwo ma zastosowanie, oraz w stosownych przypadkach wskazuje,

jak długo i na jakich warunkach ma ono zastosowanie. Zaświadczenie wydane na formularzu A1, to dokument poświadczający, że dana osoba podlega zabezpieczeniu społecznemu w określonym państwie Unii Europejskiej.

W przypadku zainteresowanego chodzi o poświadczenie, że w zakresie zabezpieczenia społecznego podlega ustawodawstwu polskiemu, co jest jak najbardziej zgodne ze stanem faktycznym. W praktyce dokument ten jest niezbędny zainteresowanemu dla wykazania w czasie kontroli drogowej, że podlega zabezpieczeniu społecznemu w Polsce. W przypadku braku takiego dokumentu władze kontrolujące uznają, że osoba wykonująca pracę nie ma zabezpieczenia społecznego, co pozostaje w sprzeczności z rzeczywistym stanem rzeczy. Skoro więc organ rentowy uznał za właściwe w zakresie zabezpieczenia społecznego dla zainteresowanego ustawodawstwo polskie oraz w konsekwencji uznał, że podlega on ubezpieczeniom na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i przyjmuje opłacane składki, to logicznym następstwem jest potwierdzenie tego w zaświadczeniu A1. Dopuszczenie koncepcji prezentowanej przez organ rentowy oznaczałoby, że zainteresowany mógłby świadczyć tylko pracę na terytorium Rzeczypospolitej, co w istocie pozostawałoby w sprzeczności z zasadami prawa unijnego, w szczególności z zasadą swobodnego przepływu osób i usług, gwarantującą podmiotom, które prowadzą legalną działalność w jednym z państw członkowskich prowadzenie działalności gospodarczej w innym państwie członkowskim lub oferowanie i świadczenie usług w innych państwach członkowskich, pozostając jednocześnie w kraju pochodzenia.

Nie sposób dalej zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego, że Sąd pierwszej instancji błędnie przyjął, że przebywanie przez obywatela państwa spoza UE na terytorium Polski nie musi charakteryzować się długotrwałością, a tym samym organ rentowy niezasadnie żąda w celu wydania zaświadczeń A1 przedstawienia dokumentu potwierdzającego obowiązek podatkowy w Polsce, tj. certyfikatu rezydencji podatkowej CFR-1 (zwanego dalej „CFR-1”). W ocenie organu rentowego jedynie długookresowy legalny pobyt obywatela państwa trzeciego na terytorium Polski może świadczyć o jego legalnym zamieszkaniu, bowiem w przeciwnym razie mamy do czynienia tylko z legalnym wjazdem i krótkim pobytem poprzedzającym wyjazd do innego państwa UE (w opinii organu rentowego dochodzi wówczas do traktowania Polski jako tzw. państwa tranzytowego).

Zainteresowany był zatrudniony przez odwołującą się Spółkę (pracodawcę z siedzibą w Polsce) na stanowisku kierowcy. Z istoty wykonywanego przez niego zawodu wynikało, że będąc zatrudnionym w charakterze kierowcy przez odwołującą się świadczył pracę zarówno na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jak i na terenie innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Przebywał wówczas w zagranicznych podróżach służbowych – zgodnie z definicją określoną w art. 2 pkt 7 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1412 ze zm.). W świetle tej definicji ustawowej podróż służbowa kierowcy obejmuje każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu, na polecenie pracodawcy, przewozu drogowego poza miejscowość, w której zlokalizowana jest siedziba pracodawcy, na rzecz którego kierowca wykonuje swoje obowiązki lub inne miejsce prowadzenia działalności przez pracodawcę, np. jego filię, przedstawicielstwo lub oddział. Jako podróż służbową traktuje się również każdy wyjazd poza taką miejscowość w celu wykonania przewozu drogowego.

Ubezpieczony, którego dotyczy przedmiotowe postępowanie, był tzw. pracownikiem mobilnym, który świadczył pracę nie w jednym, stałym punkcie w znaczeniu geograficznym, ale na obszarze wielu państw członkowskich UE.

W stanie faktycznym sprawy nie może być mowy o traktowaniu Polski przez zainteresowanego jako „państwo tranzytowe”. W Polsce znajduje się siedziba jego pracodawcy, jak również bazy transportowe pracodawcy. Z Polski kierowca otrzymywał polecenia wyjazdu i zadania służbowe. To z Polski kierowca wyruszał w podróż służbową i wracał z niej do Polski, aby skorzystać z czasu wolnego od pracy. Z wyżej wymienionych względów zarzut naruszenia art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010 przez jego niewłaściwą interpretację nie mógł zostać uznany za skuteczny. Ubezpieczony legalnie zamieszkiwał na terytorium Polski, co uprawniało do zastosowania wobec niego przepisów rozporządzenia nr 883/2004 i rozporządzenia nr 987/2009, a w konsekwencji do uznania za słuszny wyrok Sądu pierwszej instancji.

Podnieść też należy, że nie może być mowy o naruszeniu art. 7 ust. 3 umowy międzynarodowej z 18 maja 2012 r. między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o zabezpieczeniu społecznym przez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji,

gdy z ustalonego stanu faktycznego wynika, że odwołująca się Spółka nie prowadzi działalności na terytoriach obu umawiających się stron, a zatrudnia jedynie obywateli Ukrainy.

W uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd Okręgowy wskazał, że podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym obywateli Ukrainy reguluje umowa międzynarodowa z 18 maja 2012 r. o zabezpieczeniu społecznym, którą Rzeczpospolita Polska zawarła z Ukrainą, a która weszła w życie 1 stycznia 2014 r. W myśl art. 3 tej umowy ma ona zastosowanie do osób, które podlegały lub podlegają ustawodawstwu jednej lub obu umawiających się stron, przy czym ogólna zasada z art. 6 wskazuje, że osoba, do której stosuje się niniejszą umowę, podlega ustawodawstwu tej umawiającej się strony, na której terytorium wykonuje pracę. Zgodnie z treścią art. 7 ust. 3, podróżujący personel przedsiębiorstwa transportowego, działającego na terytoriach obu umawiających się stron, podlega ustawodawstwu tej umawiającej się strony, na której terytorium przedsiębiorstwo jest zarejestrowane.

Sąd Okręgowy wywiódł z powyższego, że skoro pracownicy odwołującej się Spółki wykonywali pracę na terytorium Polski i równocześnie wykonywali pracę na terytorium innych krajów członkowskich Unii Europejskiej, a nie Ukrainy, to podlegają ustawodawstwu polskiemu w zakresie obowiązkowych ubezpieczeń społecznych.

Odnosząc się do zarzutu organu rentowego należy wskazać, że konstatacja poczyniona przez Sąd pierwszej instancji nie prowadziła, tak jak twierdzi organ rentowy, do zastosowania art. 7 ust. 3 umowy międzynarodowej między Polską a Ukrainą o zabezpieczeniu społecznym i oparcia na nim rozstrzygnięcia w sprawie. Nie można zatem uznać za skuteczny zarzutu niewłaściwego zastosowania, skoro przepis ten nie został, de facto, zastosowany przez Sąd pierwszej instancji.

Apelujący organ zarzucił również Sądowi pierwszej instancji, że w przedmiotowym wyroku naruszył on art. 5 ust. 2 ustawy systemowej przez jego błędną interpretację i przyjęcie, że pobyt obywatela państwa obcego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ma charakter stały wówczas, gdy obywatel państwa obcego wykonuje na terytorium RP stałą pracę w charakterze pracownika, w sytuacji gdy o charakterze stałym powinien decydować stały pobyt w sensie długotrwałości i stałości pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej stanowi, że nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej. Od 1 maja 2004 r. Polska, jako państwo członkowskie UE, została objęta koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego UE/EOG. Zatem, począwszy od 1 maja 2004 r., podleganie ubezpieczeniom społecznym w Polsce według prawa polskiego przez cudzoziemców będących obywatelami państw członkowskich UE (EOG) wyznaczają przepisy koordynacyjne prawa wspólnotowego, w szczególności rozporządzenia nr 883/2004, jako działające na innej płaszczyźnie regulacyjnej.

Art. 5 ust. 2 ustawy systemowej dotyczy zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym według prawa polskiego i ustanawia ogólną regułę, że obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego, nie podlegają tym ubezpieczeniom. Organ rentowy nie kwestionował podlegania zainteresowanego ubezpieczeniom z tytułu jego zatrudnienia w charakterze kierowcy i opłacania przez jego pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, zatem uznał, że jego pobyt miał taki charakter, jakiego wymaga tego powołany wyżej przepis.

Sąd Apelacyjny zważył, że na potrzeby wydania zaświadczenia na druku A1 pobyt ten nie może mieć innego charakteru. Poza tym interpretacja przepisów prawa unijnego przy pomocy pojęć stosowanych w krajowym ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego i ich rozumienia na tle tego ustawodawstwa nie mogła przynieść oczekiwanego skutku. Odwołanie się przez Sąd pierwszej instancji do dorobku judykatury, sformułowanego na bazie art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, nie oznacza zastosowania tego przepisu przy wydawaniu przedmiotowego rozstrzygnięcia. Zarzut organu rentowego w tym zakresie okazał się zatem także bezzasadny.

Wobec braku, w świetle powyższych ustaleń i rozważań, podstaw do uwzględnienia zarzutów naruszenia prawa materialnego, które zostały podniesione w apelacji, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o jej oddaleniu (punkt II sentencji).

W punkcie I sentencji Sąd Apelacyjny sprostował, na podstawie art. 350 § 3 k.p.c., oczywistą omyłkę pisarską w zakresie oznaczenia sygnatury zaskarżonego wyroku w ten sposób, że skreślił sygnaturę „VII U 1345/18”, w miejsce której wpisał „VII U 114/19”.

Kończąc wskazać jedynie należy, że zgodnie z art. 15zszs⁽¹⁾ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842), w brzmieniu nadanym ustawą z 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 1090), obowiązującym od 3 lipca 2021 r., w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego. Zasada ta, zgodnie z art. 6 powołanej ustawy z 28 maja 2021 r., znajduje zastosowanie do wszystkich spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie, co uzasadniało rozpoznanie przedmiotowej sprawy w składzie jednego sędziego.

SSA Ewa Stryczyńska